

Gäller för: Kirurgi

Giltig från: 2026-02-19

Innehållsansvar: Jonas Eriksson, (joner4), Överläkare

Giltig till: 2028-02-19

Godkänd av: Andreas Samuelsson, (andsa4), Enhetschef

ERAS vid tunntarms-, tjocktarms- och ändtarmskirurgi

Bakgrund

Denna rutin gäller alla elektiva patienter som genomgår öppen eller laparoskopisk kirurgi på tjocktarm, tunntarm eller ändtarm med **okomplicerat** vårdförlopp. Vid **komplicerat** vårdförlopp görs **avsteg** i samråd med ansvarig kirurg. Rutinen tillämpas på kirurgkliniken inom NU-sjukvården.

Arbetsbeskrivning

Kirurgmottagningen

- Beslut om förbehandling och operation tas i samråd med patient.
- En riskvärdering utförs och journalförs avseende planerat ingrepp och patientens operationsrisk. Planerad kirurgi kan behöva modifieras. Remiss för medicinsk optimering vb.
- Granskning av blodprover tagna sedan tidigare: Hb, HbA1c. Om Hb <120 ges iv järn enligt styrdokument SVF kolorektal. Tas på mottagningen i de fall patienten inte remitterats via endoskopin.
- Diabetiker informeras om extra noggrann sockerkontroll fram till operation. Remiss till diabetesmottagning om HbA1c >52 hos DM typ I och till vårdcentral om HbA1c > 48 hos DM typ II. Vid HbA1c >55 kan man överväga att skjuta upp en operation för optimering!
- Kontaktsjuksköterska utför nutritionsbedömning enligt MNA, vid risk för undernäring: kostråd, utlämnande av broschyr *Mat för att må bra*, överväga näringsdrycker två dagligen fram till operation. Överväg dietistremiss.
- Kontaktsjuksköterska och kirurg lämnar muntlig och skriftlig information om ERAS och broschyren *Information & Samtalsstöd*. Länk till informationsfilmer.
- Information om kuratorsfunktion. Förmedla kontakt vb.
- Kirurgen journalför anamnes gällande rökning och alkoholvanor.
- Rökare skall ordinerars rökstopp. Informera om förhöjda risker. Lämna ut broschyren *Tobaksfri i samband med operation*. Skriv recept på Champix och nikotinläkemedel. Hänvisa till rökavvänjningsjuksköterska på sjukhus eller på vårdcentral.
- Informera om alkoholkarens sista 4 veckorna inför operation.
- Eras checklista fylls i och läggs till avd. sekreterare.

Inskrivningsdagen

- Sekreterare sammanställer ERAS-mapp, skriver ut provtagningsremisser.
- Sjuksköterskan ger standardiserad patientundervisning, erbjuder visning av informationsfilm. Kontrollerar att alla tagit EKG.
- Blodprovstagning: elstatus, blodstatus, blodgrupp, PK, APTT på alla. Bas-test på dem som opereras dagen efter inskrivning. CEA vid bekräftad eller misstänkt cancer.
- Längd och vikt registreras. Blodtryck, puls, pOx.
- Sjuksköterska kontaktar AK-mottagningen för utsättning av Waran. Meddelar operationstyp och datum samt målvärde för PK (1,4). Informationsblad till patienten. Instruktion om utsättning av NOAK (enl PM SSTH)
- Apotekare går igenom patientens läkemedel.
- Stomiterapeut undervisar om stomier. Delar ut stomiträningskit för hemträning.
- Kirurg och sjuksköterska efterfrågar effekten av ordinerat rökstopp. Ytterligare insatser vb.
- Kirurg skriver in patienten. Somatiskt status inklusive hjärt-/lungauskultation, bukpalpation. Fyll i *checklista planerade operationer kolorektalsektionen*.
- Informera om patientens egenansvar för återhämtning, utskrivningskriterier och **preliminärt utskrivningsdatum**. Ordinerar preoperativa läkemedel och laxering i läkemedelsmodul. Postoperativ smärtlindring ordinerar av operatör i samband med operation.
- Fysioterapeut informerar om vikten av mobilisering och andningsgymnastik. Undervisning i uppresningsteknik och postoperativ belastning.
- Anestesiolog utför narkosbedömning. Beslutar om och remitterar för ev. preoperativ funktionsutredning. Vb samråd med kirurg och operationsplanerare.
- Se MASK-PM för mer detaljer.

Inläggningdagen

Inskrivning: Sekreterare flyttar över journalföring och läkemedel från fiktivt till verkligt vårdtillfälle. Inskrivningssjuksköterska kontrollerar att det gjorts, annars kontakt med sekreterare eller ersättare. Tips om informationsfilm.

Avdelningssjuksköterska: Bastest. Ev.extra provtagning enl. Orbit. Slussa för SAMSA i tillämpliga fall. Dela ut och förklara om loggbok. Kontrollera att bladderscan och vikt tagits.

Nutrition: Fast föda får intas fram till midnatt dagen före operation. (Ej vid laxering med MOVPREP då endast flytande föda får intas). Patienten skall dricka två stycken i första hand kompletta näringsdrycker under kvällen.

Trombosprofylax: Fragmin 2500 eller 5000 IE s.c. fr.o.m. kvällen före operation t.o.m. 28 dagar postoperativt. Påbörja stickträning.

Laxering: Klyx (kvällen före och 0600 operationsdagen) till: rektumamputation, rektumresektion med sigmoideostomi, proktokolektomi, kolektomi, hög främre resektion av rektum (>10 cm planerad anastomoshöjd), sigmoideumresektion, vänstersidig hemikolektomi. MOVPREP till: låg främre resektion av rektum, planerad peroperativ koloskopi. (små tumörer eller polyper som ej tatuerats)

Ingen laxering till: högersidig hemikolektomi, ileocaekalresektion, tunntarmsresektion.

Stomi: stomiterapeut stomimärker. Efterfrågar utfallet av hemträningen.

Rengöring: dusch och Descutan.

Operationsdagen – före operation

Nutrition: klara drycker tillåtet fram till två timmar innan operation. Patienten skall dricka särskild preoperativ dryck operationsdagens morgon. (05:00 resp. 08:00 vid tidig resp. sen start).

Laxering: Klyx 05:00 för tidig operation och 08:00 för sen operation (se föreg. stycke).

Trombosprofilax: Prova ut lårhöga stödstrumpor och ta på dessa. Rekommenderas att ha på dygnet runt fram till hemgång.

Premedicinering: enligt ordination i Orbit. Normalt **EJ** opiat eller andra sederande läkemedel.

Antibiotikaprofylax: 1 tablett Trimetoprim/Sulfametoxazol 800/160 mg och tre tabl Metronidazol 400 mg ges 0600 vid tidig op.start och 0800 vid sen op.start.

Operation

Sövning och smärtlindring: enligt AnOpIVA:s PM *Kolorektal kirurgi – laparoskopisk kirurgi, Kolorektal kirurgi – öppen kirurgi* samt *Kolorektal kirurgi – Postop vård av ERAS-patienter*.

Vid laparoskopiskt ingrepp injiceras 20 ml Marcain 2,5 mg/ml vid portsättning och minilaparotomi. Vid avslutad operation injiceras ytterligare 20 ml Marcain 2,5 mg/ml i operationssåren. Vid öppna ingrepp läggs 40 ml Marcain 2,5 mg/ml inför hudincision. Dynastat 40 mg iv ges innan väckning till patienter utan EDA. **UNDANTAG:** rektumanastomos. IBD. (kontraindikationer enl FASS) Operatör ordinerar post.-op analgetika i Melior direkt post.op.

Drän: anläggs i normalfallet enbart vid rektumamputation. Passivt drän i bukhålan och aktivt drän subcutant i perineum.

Diures: KAD sätts sterilt på alla patienter efter sövning. Dras på op-bordet vid laparoskopisk kirurgi på kolon utan EDA. Lämnas om EDA. Vid rektumkirurgi sätts suprapubisk kateter peroperativt.

Ventrikelsond: sätts på samtliga patienter vid sövning och avlägsnas innan väckning i normalfallet.

Kontroller: ERAS checklista kirurgi fylls i. Vid kirurgi för cancer – fyll i INCA-registerformulär.

Operationsdagen – efter operation

Smärtlindring: T Alvedon 500 mg 0+0+2+2 till samtliga patienter. (kontraindikationer enl FASS)

EDA vid: öppen kirurgi, laparoskopisk låg främre resektion av rektum, vid de flesta laparoskopisk hög främre resektion av rektum, laparoskopisk sigmoideumresektion med divertikulit som indikation. Vid smärtgenombrott ges bolusdos i EDA:n i första hand.

Överväg kirurgisk komplikation. Överväg ev ny EDA.

Till pat utan EDA ges T Ibumetin 400 mg 0+1+1. **UNDANTAG:** patient med rektumanastomos. IBD. (kontraindikationer enl FASS).

Gabapentin 300 mg 0+0+1 vid laparoskopisk rektumamputation.

Diures: urinmängd ned till 800 ml operationsdygnet accepteras. Noggrann kontroll av resurin med bladderscan på patienter utan KAD/cystofix. Se AnOpIVA:s PM *Blåskontroll på UVA*

Vätskebehandling/Nutrition: I.v. vätska enl. AnOpIVA:s PM *Kolorektal kirurgi – Postop vård av ERAS-patienter*. Fri dryck redan på UVA. Ska dricka > en liter varav två näringsdrycker. Får äta när patienten bedöms tillräckligt vaken efter operationsslut.

Mobilisering: Sitta i fåtölj, sitta på sängkant, stå. Sammanlagt två timmar. Sittring till rektumamputerade.

Tarmfunktion: T Emgesan 250 mg 0+0+4 till samtliga patienter. UNDANTAG: ileostomi.

Trombosprofylax: Fragmin 5000 IE sc. Stickträning.

Kontroller: ERAS checklista för anestesi/UVA fylls i.

Rektumamputerade: Sover på UVA, kommer till avdelningen på morgonen post op dag 1.

Postoperativ dag 1

Smärtlindring: T Alvedon 500 mg 2x4.

T Ibuprofen 400 mg 1x3. UNDANTAG: EDA, IBD, rektumanastomos. (kontraindikationer enl FASS)

T Gabapentin 300 mg 1x3 efter laparoskopisk rektumamputation.

EDA enl ovan. Vid smärtgenombrott i första hand bolusdos i EDA:n. Överväg kirurgisk komplikation. Överväg att lägga om EDA:n. Överväg inj Dynastat 40 mg iv.

Nutrition: Fritt intag per os. Patienterna uppmuntras att äta normalkost. Äta i matsal!! Skall dricka 3 x 200 ml näringsdryck.

Mobilisering: Ur säng 6 - 8 timmar dagligen i tvåtimmarspass, inklusive gångträning. Sitthjälpmedel till rektumamputerade.

Diures: dygnsdiales ned till 800 ml vid normal njurfunktion accepteras. Ev cystofix stängs 0800. Mätning av resurin. Cystofix kan dras vid resurin <200 ml vid minst två mättillfällen.

Trombosprofylax: Fragmin 5000 IE sc. Stickträning.

Vikt: kontrolleras dagligen i tre dagar. Vid viktuppgång >2 kg ge inj Furix 20 – 40 mg iv.

Tarmfunktion: T Emgesan 250 mg 4x2. Fram till hemgång. Sätts bara ut vid besvärande diarré. Ej till patienter med ileostomi.

Stomi: Stomiträning påbörjas.

Kontroller: ERAS-checklista och loggbok fylls i.

Perineala förband: Sitter så länge det inte lossnar eller fuktar igenom.

Inspekteras/tas av/byts inför hemgång.

Postoperativ dag 2

Lab: Hb, LPK, TPK, CRP, Na, K, Krea,Ca,Albumin.

Drän: passivt bukdrän avvecklas kl 0800 om <200 ml om ej specifik ordination (dränkrea, dränamylas, dränbilirubin, annat) Aktivt drän i perineum reaktiveras kontinuerligt.

Avvecklas i normalfallet dag 3.

Nutrition, Mobilisering, Tarmfunktion, Trombosprofylax, Vikt, Stomi, Kontroller oförändrat jfr Postoperativ dag 1

Smärtlindring:

Kolonopererade utan EDA:

T Alvedon 500 mg 2x4.

T Ibuprofen 400 mg 1x3. UNDANTAG: samma som dag 1.

Kolonopererade med EDA:

T Alvedon 500 mg 2x4.

Planerad EDA-dragning: Inj Dynastat 40 mg kl 7:30. Ordineras av operatör redan post op. Vid kontraindikation mot NSAID/COX2-hämmare ges K Oxynorm 5 mg. EDA stängs av 0800. EDA:n dras 1100.

T Ibuprofen 400 mg 0+1+1. Första dos två timmar efter EDA-dragning. **NSAID får ej ges innan EDA:n dras.**

Rektumopererade;

T Alvedon 500 mg 2x4.

T Ibumetin 400 mg 1x3. **UNDANTAG:** EDA, IBD, rektumanastomos. (kontraindikationer enl FASS)

Gabapentin 300 mg 1x3 efter laparoskopisk rektumamputation.

EDA kvar till dag 4.

Diures: fortsatt mätning av diures. KAD dras när EDA dras. Kontroll av resurin upprepat. Cystofix dras när resurin <200 ml vid minst två mättillfällen.

Postoperativ dag 3

Smärtlindring:

Rektumopererade med anastomos; överväg att sätta in Targiniq 5–10 mg 1x2 med start 2000.

Drän: aktivt drän subcutant i perineum dras kl. 1500 vid volym <100 ml.

Diures: cystofix avvecklas vid resurin <200 ml.

Nutrition, Mobilisering, Tarmfunktion, Trombosprofylax, Vikt, Stomi, Kontroller oförändrat jfr Postoperativ dag 1 och 2.

Postoperativ dag 4

Rektumopererade med EDA:

Med rektumanastomos: T Alvedon 500 mg 2x4. K Oxynorm 5 mg ges 0730. EDA:n stängs av kl 0800. EDA:n dras 1100. Överväg att sätta in Targiniq 5–10 mg 1x2.

Utan rektumanastomos: Inj Dynastat 40 mg iv ges 0730. Ordineras i melior av operatör direkt post op. EDA:n stängs av 0800. EDA:n dras 1100.

T Ibumetin 400 mg 0+1+1. Första dos två timmar efter EDA-dragning. **NSAID får ej ges innan EDA:n dras.** Undantag IBD. (kontraindikationer enl FASS)

Diures: KAD dras när EDA:n dras. Noggrann kontroll av resurin. Cystofix dras när resurin<200 ml.

Postoperativ dag 2–5

Utskrivning: Om utskrivningskriterierna är uppfyllda planeras för utskrivning till hemmet alt markeras som medicinskt färdigbehandlad i SAMSA.

- Recept på analgetika, Fragmin, ev laxantia, ev Dimor och Oralyt (vid nyanlagd ileostomi).
- Stomiterapeut förskriver stomimateriel.
- Sjukskrivning. Utskrivningsmeddelande. Detta skall även göras inför helger för att underlätta utskrivning då.

Vid utskrivning samlar ansvarig sjuksköterska in patientens loggbok som läggs i röd ERAS-mapp.

Planera telefonuppföljning via inskrivnings/MASK-sjuksköterska 3–6 dagar.

Utskrivningskriterier:

- Kan äta och dricka
- Haft gas- eller faecesavgång
- Kan sköta ev stomi
- Tillräckligt väl smärtlindrad
- Mobiliserad ur säng och till toalett. Trappgång vid behov.
- Ingen komplikation som kräver sjukhusvård

OBS! Utskriven version kan vara ogiltig. Verifiera innehållet.

Avsteg från ovanstående rutiner kan göras av ansvarig kirurg. Exempelvis vid tarmsvikt och ventrikelretention eller andra komplicerande sjukdomstillstånd.

Information om handlingen

Handlingstyp: Rutin

Gäller för: Kirurgi

Innehållsansvar: Jonas Eriksson, (joner4), Överläkare

Godkänd av: Andreas Samuelsson, (andsa4), Enhetschef

Dokument-ID: NU10087-2061947641-83

Version: 9.0

Giltig från: 2026-02-19

Giltig till: 2028-02-19